

INDRUKWEKKENDE WEERGAVE VAN MANISCHE DEPRESSIE

Vorig jaar toerde Yora Rienstra met de voorstelling **PAAZ** door Nederland, nu komt ze met het vervolg. **UP!** is, net als **PAAZ**, gebaseerd op de boeken van Myrthe van der Meer. In de twee boeken wordt hoofdpersoon Emma Nieuwenhuis opgenomen op de Psychiatrische Afdeling van een Algemeen Ziekenhuis. Was ze in **PAAZ** depressief, in **UP!** heeft ze juist een enorm geluksgevoel. Haar behandelaar vertrouwt het niet en laat haar alsnog opnemen.

In de bewerking van Rik van den Bos past de hele gang naar en van de **PAAZ** in vijf kwartier. Toch neemt het stuk je in die korte tijd mee in het tergende verstrijken van de dagen in de psychiatrische afdeling, terwijl Emma ongeduldig wacht op de afspraak met de psychiater, die steeds maar niet komt. Die afspraak, als het eindelijk zo ver is, vormt een belangrijk kantelpunt. Daarna pas begint ze inzicht te krijgen in haar probleem. Des te frustrerender dat ze zo lang moet wachten tot iemand haar uitlegt waarom ze is opgenomen.

Het decor van Hendrik Walther is soberder dan in de bewerking van *PAAZ*. Het bestaat enkel uit een kruk in het midden van een klein lichtvlak, en een microfoon met snoer, waarin Rienstra al ijsberend staat te praten als een stand-up comedian. Wellicht een metafoor voor het manische gevoel – een persoonlijke spotlight, waarvandaan je iedereen kan bekijken behalve jezelf. Het licht geeft haar ogen een griezelige glinstering mee, terwijl Rienstra besmuikt haar ongeloof beschrijft over het feit dat ze weer op de *PAAZ* is terechtgekomen. Daar hoort ze natuurlijk niet.

De ingetogen regie van Benno Hoogveld bouwt op het acteerwerk van Rienstra, die op indrukwekkende wijze vorm geeft aan Emma Nieuwenhuis en haar ontkenningsfase. Wie ervaring heeft met de psychiatrische afdeling herkent veel van de interne strijd van Nieuwenhuis, die worstelt om vrede te krijgen met haar diagnose: de verkondiging dat ze niet op de *PAAZ* hoort, met de snelle, beklemmende manier van praten, waardoor je haar geen moment gelooft. Een benauwende waan in de ziekenhuiswinkel. De gesprekjes met haar vriend en familieleden. Emma, die geleidelijk uit de ontkenning klimt en moet inzien dat ook haar extreme geluksgevoel een probleem is.

Dat snelle praten betekent ook verwarring, met name in de dialogen. Rienstra wisselt in hoog tempo van perspectief, met een miniem verschil in intonatie. Precies genoeg om te zien dat iemand anders aan het woord is. Maar in gesprekken tussen behandelaar en Emma is het onderscheid niet altijd even helder, en dit vereist een ingespannen luisteren. Als Emma aan de beterende hand is en het tempo iets omlaag gaat, kun je daar gelukkig weer van bijkomen.

Er lijkt steeds meer aandacht te komen voor de beleving van psychiatrisch patiënten en het systeem dat deze mensen probeert te helpen. Kijk maar naar de film *The Joker*, waarin de sociale hulpverlening tekortschiet, met alle gevolgen van dien. Ook uit de boeken van Myrthe van der Meer wordt duidelijk hoe broodnodig deze hulpverlening is, zelfs al valt er een hoop aan te merken op de kwaliteit en efficiëntie ervan. Ondanks de troosteloze inrichting, lage kwaliteit van het avondeten en eindeloze, gekmakende wachttijden moet ook Emma Nieuwenhuis toegeven dat de PAAZ haar laatste toevluchtsoord is.

Zo onzichtbaar als psychiatrische aandoeningen kunnen zijn, zo zichtbaar maakt Rienstra het verschil tussen iemand die moet worden opgenomen en iemand die weer naar huis mag. De voorstelling heeft zo ook een voorlichtende functie. Bij de meeste voorstellingen wordt een inleiding aangeboden door de ambassadeurs van Samen Sterk zonder Stigma, die de vooroordelen rond psychiatrisch patiënten proberen aan te pakken. Dat maakt *UP!* nog eens dubbel de moeite waard om te gaan bekijken.